

ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В.Є. Андріанов, Н.Г. Макаренко

Криворізький державний педагогічний університет

Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту в Україні (Київ, 28.09.2004 р., № 1148/2004) націлює українське суспільство на постійне формування ефективної моделі розвитку фізичної культури і спорту на демократичних та гуманістичних засадах, а також формування гуманістичних цінностей та створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини [1]. У багатьох культурах та соціумах у всі часи та епохи фізична культура і її духовний потенціал представляли велику значність, намагання людини удосконалювати себе, приблизити своє життя до ідеалу, вести здоровий спосіб життя [3]. Як стверджують науковці, формувати спосіб життя потрібно починати ще в доембріонному періодах і у перші роки життя, де фізична культура і спорт та її духовний потенціал мають велике значення, реалізація цих вимог неможливо без належного кадрового забезпечення галузі [2].

У всіх соціумах та культурах за всі часи та епохи фізична культура і спорт з своїм духовним потенціалом складалося протягом багатьох століть. Поняття про духовну силу, про мужність, про волю стійкість та інші духовні потенціали набувають вагомості і в наш час, адже ставляться нові задачі, що постають перед наукою та соціальною практикою, йде формування нових суспільних систем, та складних видів рухової діяльності в яких внутрішні духовні сили (розум, почуття, погляд, переконливість, воля) та фізичні якості (сила, швидкість, спритність, гнучкість) спрямовані на збільшення матеріальних та духовних цінностей суспільства.

Зміст культури всебічно не може бути зрозумілим, якщо не розкритий її духовний потенціал. Під цим поняттям, як відомо, сприймають предмети, явища та їх властивості, що необхідні людині для задоволеності його потреб, інтересів. Розкриваючи зміст потенціалу фізичної культури, необхідно звернутися до визначення культури взагалі. Культура — явище цілісного характеру і реалізує вона себе цілісно. Взята у своєму бутті вона здійснюється як моральна, естетична, інтелектуальна і як фізична культура. Культуру можна поділити на матеріально-виробничу, політичну, правову, мо-

ральну, художню, фізичну тощо. Фізична культура є засобом фізичного і духовного розвитку людства та є важливою складовою частиною культури, своєрідним капіталом накопиченим людством, використання якого залежить від духовної атмосфери суспільства.

В наш час все більш досліджень спрямовано на вивчення взаємозв'язку фізичного і духовного виховання, його духовний потенціал, йде пошук факторів, які впливають на формування особистості. В практиці фізичного виховання такими факторами можуть виступати цілі та задачі фізичного виховання. Завдання фізичного виховання можна об'єднати в наступні три групи.

Завдання фізичного виховання можна згрупувати в наступні три групи:

1. Оздоровчі завдання (зміцнювання опорно-рухового апарату, формування правильної постави, розвиток внутрішніх органів, покращення діяльності нервової системи, загартовування організму).

2. Освітні завдання (формування і удосконалення рухових вмінь та навиків, придбання знань в області теорії, методики і організації фізичної культури і спорту).

3. Виховні завдання (удосконалення рухових якостей — сили, швидкості, витривалості, спритності та ін., зміцнення волевих якостей — волі до перемоги, сміливості, наполегливості, мужності та ін., покращення психічних здібностей — уваги, пам'яті та ін., виховання моральних рис, прищеплення естетичних смаків).

Слід підкреслити взаємозв'язок оздоровчих, освітніх і виховних завдань та необхідність їх комплексного вирішення в процесі фізичного виховання. Аналіз сучасної практики роботи вищих навчальних закладів з впровадження на заняттях виховання культури рухів — як ефективного шляху духовного потенціалу фізичної культури, показує недостатність приділеної уваги.

Фізичне виховання — педагогічний процес, безпосередньо спрямований на вдосконалення фізичного розвитку людини, формування і покращення життєво важливих вмінь, навиків та якостей (сили,

витривалості, спритності), задоволеність в рухових діях за допомогою спеціально організованих педагогічних дій.

Фізична культура, як будь-яке соціальне явище, що має свої соціальні функції, виникла не відразу, не цілком, а поступово, проминаючи через класові та національні установи, шляхом специфічної взаємодії різних політичних, економічних, соціальних та духовних факторів. Фізична культура, як частина загальної культури, має свої специфічні функції — фізичний рух, фізичний розвиток, фізичне виховання, фізична рекреація, фізичний стан.

Фізичній культурі притаманні духовні цінності, такі як пізнавальні, орієнтаційні, комунікативні. Вони задовольняють не тільки матеріальні, а й духовні потреби. Фізична культура і спорт виступають у якості моделюючої діяльності, в яких виразно видна єдність духовних та матеріальних форм проявлення людиною високого рівня мислення.

Ймовірність зв'язку фізичної культури з духовними цінностями спостерігається через стан здоров'я та досконалості тілобудови; рівня розвитку фізичних якостей, вмінь та навичок; якості відпочинку та розваг.

Фізичне виховання з його глибоким філософським змістом з'єднується з образотворчим мистецтвом по духовному вихованню особистості. Спортсмен затверджує свої спортивні досягнення у спортивних кваліфікаціях, здобутих званнях, рекордах та перемогах. При виконанні фізичних вправ спортсмен переносить статичне та динамічне навантаження на всі системи та функції організму, а представники образотворчого мистецтва намагаються передати цю красу виховання тіла та душі. Це вічна істина, що передається через покоління.

Для реалізації духовної потреби у фізичній культурі необхідні компоненти духовного, людського, специфічного порядку. Це фізичні вправи, які є головним засобом фізичного виховання у педагогічному процесі. Фізична підготовленість людини відображається у показниках Державних тестів та Єдиної спортивної кваліфікації. Як бачимо, фізичне виховання — це багатоплановий процес, а з приєднанням духовних цінностей, самоутвердження, самовираження і т.д., то будується чітка система фізичної культури.

Фізичне виховання, як і образотворче мистецтво чи будь-який інший вид мистецтва, це своєрідний процес, який має і духовну основу, характеризується неповторністю та багатогранною системою форм і засобів діяльності. На фізичне виховання впливають культурні, освітні, політичні й економічні фактори. Та важко навіть уявити собі, як впливає мистецтво рухів та фізичних вправ на процес формування тіла людини, на її фізичне здоров'я, досконалість, гармонію, на пробудження творчих мож-

ливостей людей. І все це неможливо без вирішення духовних та загальнокультурних проблем. А тому надзвичайно важливим напрямком слід вважати взаємозв'язки: «людина-природа-культура» і «людина-фізична культура-духовність». Інтегрований взаємозв'язок мистецтва і фізичного виховання можна уявити собі в таких напрямках:

- природне використання художнього дизайну в спортивній діяльності (а саме: художні елементи, форми, художній дизайн місця тренування і змагань, високо художні кубки, грамоти тощо);
- вдосконалення фізичної статури тіла спортсмена є не що інше як досягнення «художньої» і духовної довершеності його;
- високоморальне, духовне проведення тренувань і змагань забезпечує формування гармонійно розвинутої особистості тощо.

Можна стверджувати, що найпоширенішим і найрезультативнішим засобом на заняттях образотворчого мистецтва та фізичного виховання вважається сама природа — сонячні промені, чисте повітря та прозора вода. Тому взаємозв'язок мистецтва з фізичним вихованням має мету спрямувати зусилля не лише на зміну зовнішніх параметрів людського тіла, а і на поєднання духовного та морального виховання.

Механізм духовного потенціалу фізичної культури представляє цілу систему управління фізичного виховання у вищих навчальних закладах, яку організовує кафедра фізичного виховання, що представляє собою основний ланцюг фізичного виховання студентської молоді. Звичайно, такий висновок має сенс тільки при умові проведення об'єктивних наукових досліджень без цього не можливо говорити про духовний потенціал фізичної культури та її втілення від потенціального стану в дійсність — де відчуття духовності саме через рух, ритм, темп та природне середовище: вода, повітря, земля, звук, світ і т.і., яку людина відчуває у процесі рухової діяльності у світі фізичної культури і спорту. Духовний потенціал фізичної культури — це відчуття особистості, особливого ставлення до себе, що притаманне тільки людині.

Викладений нами матеріал визначає наукове направлення в пошуках формування духовного потенціалу фізичної культури на всебічному і глибокому вивченню таких питань:

1. У процесі формування особистості значну роль грає не тільки фізична культура і спорт а і фізіологічні властивості розвитку людини та її духовності. Проблема над якою необхідно постійно працювати працівникам органів освіти.
2. Потреби у фізичному вдосконаленні впливають на всі сторони його духовного життя: знання, вміння, моральні емоції, інтелект і т. і.

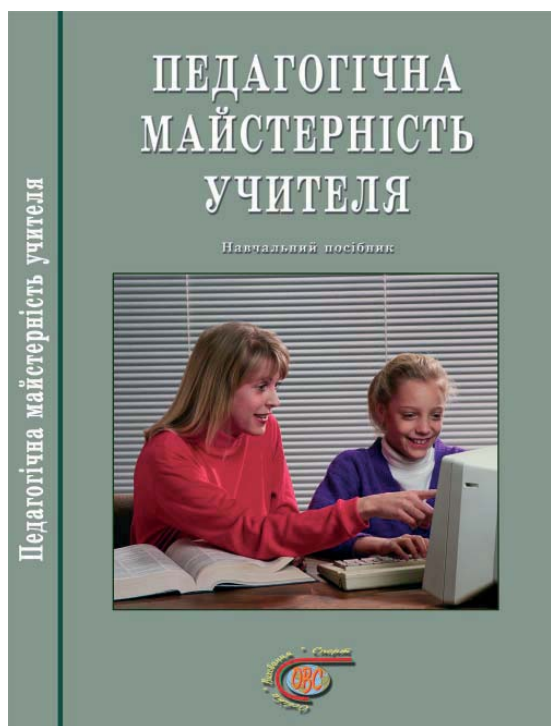
3. Фізична культура і спорт виховують духовно-моральні якості: чесність, справедливість, культура суперництва, повага до супротивника.

Таким чином, фізична культура це духовний потенціал гармонізації фізичного та духовного удосконалення, спрямоване на розвиток людини, що поєднує в собі багатство, моральну чистоту та фізичну досконалість.

Література

1. *Офіційний вісник* України. — № 39. — Київ, 2004 «Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту». — С. 23.
2. *Болюбаш Я.Е.* Окремі аспекти підготовки національних педагогічних кадрів //Матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Концепція підготовки спеціалістів з фізичної культури в Україні». — Київ-Луцьк: Вежа, 1996. — С. 16—20.
3. *Андріанов В.Є.* Фізичне виховання. Методичні рекомендації з основ фізичного виховання з методикою: Методичний посібник. — Кривий Ріг, 2005. — 37 с.

Нова книжка

П24 Педагогічна майстерність учителя: Навчальний посібник / За ред. проф. В.М.Грицької, С.Т.Золотухіної. — Вид. 2-е, випр. і доп. — Харків: «ОБС», 2006. — 224 с. ISBN 966-7858-38-3.

Автори посібника розглядають сутність та структуру педагогічної майстерності вчителя, сформованість якої дозволяє ефективно організувати навчально-виховний процес у школі.

Посібник укладено у відповідності з програмою курсу «Основи педагогічної майстерності» і рекомендується студентам та викладачам вищих педагогічних навчальних закладів.

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Учитель	4
1.1. Формування особистості вчителя	4
1.2. Педагогічна культура вчителя	16
1.3. Педагогічна етика. Педагогічний такт	27
1.4. Професійне самовиховання учителя	34
1.5. Самопізнання вчителя як складова самовиховання	50
Розділ 2. Педагогічна майстерність учителя	57
2.1. Поняття про педагогічну майстерність	57
2.2. Педагогічна техніка вчителя	62
2.3. Сутність педагогічного спілкування	83
2.4. Увага та спостережливості учителя	91
2.5. Навіювання як засіб педагогічної взаємодії	101
2.6. Переконавання та навіювання як складові майстерності педагогічної взаємодії вчителя з учнем. Переконавання у системі комунікативної взаємодії	112
2.7. Елементи акторської та режисерської майстерності в педагогічній діяльності. Гра в педагогічному процесі	119
Розділ 3. Майстерність учителя на уроці	132
3.1. Педагогіка співробітництва й розвитку	132
3.2. Забезпечення свідомої дисциплінованості учнів на уроці	148
3.3. Сутність проблеми обдарованості дітей	161
Розділ 4. Майстерність учителя-вихователя	178
4.1. Класна година як засіб самореалізації особистості дитини	178
4.2. Колективні творчі справи (КТС)	184
4.3. Організація і проведення фольклорних свят	189
4.4. Методика підготовки і проведення ігор і конкурсів	195
4.5. Організація та проведення бесід, диспутів, лекцій	198
4.6. Методика підготовки та проведення усних журналів та конференцій	216